
ОСИГУРАЊЕ И АРБИТРАЖЕ

Владимир ЧОЛОВИЋ*

ВРЕМЕНСКО ОГРАНИЧЕЊЕ ОБАВЕЗЕ ОСИГУРАВАЧА

- примена *claim's made* клаузуле код осигурања
од одговорности -

Резиме

По одредбама Закона о облигационим односима, код осигурања од одговорности осигурани случај настаје када оштећено лице поднесе захтев за накнаду. Међутим, у Преднацрту Грађанског законика Србије се осигурани случај код осигурања од одговорности дефинише на двојак начин, као тренутак наступања штетног догађаја и као тренутак подношења захтева. Саме странке у уговору о осигурању ће одредити тренутак наступања осигураног случаја. У вези са тим, поставља се питање примене *claim's made* клаузуле у нашем законодавству и пракси, имајући у виду да је осигурање од одговорности специфично и да оштећено лице није странка у уговору. Да ли је примена *claim's made* клаузуле оправдана и да ли се на исти начин може примењивати код свих врста осигурања од одговорности је основно питање које се поставља у раду. Осим тога, аутор анализира и решење Преднацрта Грађанског законика Србије о примени ове клаузуле и истиче одређене недоумице које се појављују у одредбама овог акта.

* Аутор је научни саветник, Институт за упоредно право, Београд.

Кључне речи: осигурање од одговорности, осигураваач, осигураник, оштећено лице, *claim's made* клаузула, *loss occurence* клаузула.

* * *

Једно од основних питања које се поставља код дефинисања обавезе осигураваача као странке у уговору о осигурању, јесте питање осигураног случаја, тј. питање када се он догодио и у ком тренутку ће, након тога, настати обавеза осигураваача. Кад настане осигурани случај који мора бити предвиђен уговором о осигурању, а на основу општих и посебних услова осигурања, као и закона, настаје и обавеза осигураваача на накнаду штете која је произашла из тог догађаја. Због тога често користимо и израз штетни догађај, уместо осигурани случај, имајући у виду да се осигураним случајем сматра само онај штетни догађај који је предвиђен наведеним актима. Напред смо рекли да осигурани случај мора бити дефинисан уговором о осигурању, што значи да ће осигураваач бити у обавези, само, по оном осигураном случају, који је предвиђен тим уговором. Код нас Закон о облигационим односима (даље: ЗОО)¹ дефинише све аспекте уговора о осигурању, па самим тим одређује и осигурани случај као догађај који се тако дефинише и који ствара обавезу осигураваача.² Осим тога, ЗОО одређује да осигурани случај представља догађај који мора да буде будући и неизvestан, као и независан од воље уговарача.³ Са друге стране, Преднацрт Грађанског законика Републике Србије (даље: ГЗ)⁴ дефинише осигурани случај на конкретнији начин од ЗОО. Наиме, осигурани случај се у ГЗ дефинише као догађај који настаје остварењем осигураног ризика,⁵ чиме осигурани случај ближе везује за уговор о осигурању. Наиме, ГЗ дефинише да ризик мора бити обухваћен осигурањем и да он мора да буде будући и неизvestан, као и независан од воље уговарача.⁶

Међутим, код других врста осигурања, осигурани случај се не дефинише на наведени начин, односно, његово дејство, које се огледа у обавези осигураваача, везује се за други моменат. Наиме, код осигурања

1 Закон о облигационим односима, *Сл. лист СФРЈ* бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, *Сл. лист СРЈ* бр. 31/93, *Сл. лист СЦГ* бр. 1/2003 – Уставна повеља.

2 Члан 897 ЗОО.

3 Члан 898, ст.1 ЗОО.

4 Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, текст преузет са: http://www.kopaonikschool.org/gradjanski_zakonik.html; 05.04.2018.

5 Члан 1392 ст.1 ГЗ.

6 Члан 1391 ГЗ.

од одговорности, осигуравач је у обавези од оног тренутка, када му оштећено лице поднесе захтев за накнаду штете. Оно што ову врсту осигурања издваја, односи се на треће оштећено лице које није учесник уговора о осигурању, већ се појављује као лице које подноси захтев за накнаду штете. Кад се догоди осигурани случај, односно, ако се оствари право оштећеног лица на накнаду штете, оно произлази из одговорности осигураника. Исто тако, овај уговор се не тиче конкретне имовине осигураника, већ могућности смањења те имовине, чија се вредност не може одредити у тренутку закључења уговора, јер осигурани случај „погађа“ имовину трећег оштећеног лица.⁷ Оно што је важно истаћи односи се и на временски период између дана, када је настао осигурани случај и дана, када је могуће одредити наведени захтев, по питању износа, који може бити дужи, па се, самим тим, продужава време у коме оштећено лице може сазнати све елементе штетног догађаја. Значи, оштећено лице одређује штету и он подноси захтев ли одговорном лицу – осигуранику, односно, осигуравачу. Због тога се другачије и одређује осигурани случај код ове врсте осигурања.

Самим тим, ЗОО дефинише да ће, код осигурања од одговорности, осигуравач бити у обавези да надокнади штету, само ако оштећено лице захтева исту, односно, ако поднесе захтев за накнаду.⁸ Са друге стране, ГЗ одређује да ће обавеза осигуравача, код ове врсте осигурања, наступити или у моменту наступања штетног догађаја, који представља осигурани случај или у моменту подношења захтева за накнаду, а осигуравач је дужан да приликом закључења уговора обавести осигураника који ће се догађај сматрати релевантним.⁹ Осим тога, ГЗ одређује да, ако се ради о осигурању грађанске одговорности (ван професионалне активности), тада ће се осигурани случај везати за тренутак наступања штетног догађаја.¹⁰ Видимо да ГЗ, код дефинисања осигураног случаја у оквиру осигурања од одговорности, разликује професионалну од грађанске одговорности, као и да дефинисање осигураног случаја код осигурања професионалне одговорности препушта осигуравачу или странкама, односно, општим условима осигурања.

* * *

7 З. Петровић, В. Чоловић, Н. Мрвић-Петровић, *Обавезна осигурања у саобраћају и накнада штете*, Београд 2010, 23.

8 Члан 940 ЗОО.

9 Члан 1458 ст. 1 и 4 ГЗ.

10 Члан 1458 ст. 2 ГЗ.

Због наведених одређивања осигураног случаја код осигурања од одговорности које налазимо у одредбама ГЗ, осврнућемо се, касније, на поједине клаузуле које налазимо у уговорима о осигурању одговорности, које дефинишу моменат наступања обавезе осигуравача. Наведене клаузуле налазимо, пре свега, у страниј пракси.

І Обавеза осигуравача и осигурани случај

Да би могли да говоримо о обавези осигуравача, морамо, прво, дефинисати шта се подразумева под осигураним случајем. Друго питање се односи на потребу разликовања осигураних случајева у зависности о којој врсти осигурања се ради. Ако говоримо о дефиницији осигураног случаја, уопште, рећи ћемо да је осигурани случај штетни догађај који је предвиђен уговором о осигурању. Али, ако кажемо да осигурани случај није исти код различитих врста осигурања, онда говоримо, пре свега, о специфичним врстама осигурања, као што је осигурање од одговорности. Као што смо рекли, код ове врсте осигурања, морамо разликовати момент настанка штете од момента подношења захтева за накнаду од стране оштећеног лица. Подношење захтева за накнаду неће аутоматски довести до обавезе осигуравача, ако осигурани случај није настао у време покрића, односно, осигуравач неће бити у обавези и ако је осигурани случај настао за време трајања уговора о осигурању, ако није поднесен захтев за накнаду.¹¹

У вези са наведеним, дефинисање ограничења обавезе осигуравача, било да је оно временско, што нас, пре свега, интересује или се ради о ограничењу суме осигурања, зависи од дефинисања природе одговорности осигуравача код ове врсте осигурања. Наиме, код осигурања од одговорности се одговорност преноси са потенцијалног штетника на осигуравача. Према оштећеном трећем лицу, осигуравач одговара по правилима о уговорној одговорности у примарној парници, како ову одговорност дефинишу неки аутори. Ради се о захтеву за накнаду штете оштећеног лица према осигуравачу.¹² У секундарној или регресној парници, када је тужилац осигуравач, а тужени штетник – осигураник, питање регреса се утврђује по правилима о деликтној одговорности.¹³ Код осигурања од

11 Л. Беланић, „Уговор о осигурању од одговорности организатора спортског натјецања“, *Зборник Правног факултета у Сплиту*, год. 48, бр. 4/2011, 852-853.

12 Ово право произлази из директног захтева, односно, из директне тужбе према осигуравачу.

13 Ј.Салма, „Уговорна одговорност – у европском, упоредном и домаћем праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2011, 70.

одговорности имамо уговорни пренос одговорности са штетника на осигуравача поводом предвиђених ризика, који могу да буду дефинисани законом или уговором, када те ризике дефинишу општи услови осигурања. Наравно, тај пренос је праћен плаћањем премије осигурања, а сума осигурања треба да буде једнака насталој штети. Овде је присутан принцип накнаде штете, што значи да се надокнађује од стране осигуравача само настала штета. Уговорна одговорност која се преноси на осигуравача има посебну природу, јер не одговара за штету штетник – одговорно лице, бар примарно, већ осигуравач. Но, као што смо рекли, сам осигуравач, може у секундарној парници да покрене поступак против штетника – осигураника након исплате накнаде оштећеном лицу, ако се испуне услови за то. Значи, код осигурања од одговорности, примарни субјект одговорности је осигуравач.¹⁴

Кад је у питању осигурани случај, треба, прво, рећи да се често праве грешке код дефинисања овог појма, па се осигурани случај поистовећује са појмом ризика, што се чини некад и од стране законодавца. То се чини и код дефинисања случајева искључења осигурања ризика за које се зна да су се већ остварили. Некада се појам осигурани случај користи да би се одредио тренутак од кога се рачуна рок застарелости. Уопште, са становишта странака у уговору, осигурани случај се везује за трајање тог уговора и за чињеницу да ли покриће осигурања важи током његовог трајања. Неки аутори кажу да покриће осигурања постоји када се постави захтев за накнаду,¹⁵ са чиме се не би могли сложити. Покриће осигурања постоји за време трајања уговора, а обавеза осигуравача ће настати тек кад се поднесе захтев за накнаду од стране оштећеног лица, иако овде можемо изразити недоумицу, имајући у виду регулисање ове материје у другим земљама, затим решење у ГЗ, као и различите врсте осигурања од одговорности. Поменућемо да се код неких осигурања, осигурани случај схвата као одређивање обима франшизе коју сноси осигураник, као и одређивање висине накнаде коју плаћа осигуравач.¹⁶ Са тиме се, такође, не би могло сложити, обзиром да се осигурани случај везује за штетни догађај који је дефинисан у уговору о осигурању.

14 J.Салма 83.

15 Ch. S. Chrissanthis, „Смисао и значај појмова „осигурани догађај“, „осигурани случај“, „ризик“ и „незгода“ у поредном праву осигурања“, *Ревизија за право осигурања* бр. 3/2007, 18.

16 *Ibidem*.

II *Claim's made* клаузула

Claim's made клаузула је део општих услова о осигурању која ограничава покриће осигурања. Наиме, ова клаузула предвиђа да се под осигураним ризиком подразумева само онај штетни догађај који је пријављен од стране оштећеног, односно, поводом кога је поднесен захтев за накнаду штете у периоду трајања уговора о осигурању или у одређеном року након истека уговора. *Claim's made* клаузула одређује да осигурани случај код осигурања од одговорности има два облика, кад је у питању моменат његовог настанка. Први или чисти облик дефинише да ће осигурани случај настати, ако је први захтев за накнаду предат у време покрића осигурања, као и да је сам штетни догађај настао у том периоду, тј. у периоду трајања осигурања. Постоји и проширени чист облик, који дефинише да осигуравач мора да прими захтев за накнаду штете, који је, иначе, упућен осигуранику, најкасније у року од једног до три месеца након истека уговора о осигурању. Овај облик не иде у прилог оштећеном лицу, имајући у виду да се мора у одређеном року (доста кратком) након истека уговора о осигурању, предати захтев за накнаду осигуравачу, па су се, због тога, појавили мешовити облици везани за настанак и дејство осигураног случаја. Код ових облика се, пре свега, дефинишу проширења у смислу ретроактивног дејства, односно, покривања штетних догађаја, у смислу да штета (штетна радња) може да настане и пре почетка дејства покрића осигурања, с тим да осигураник није могао да зна за тај догађај. Тај облик се назива и ретроактивни датум, који зависи и од појединачних случајева покрића осигурања. Овај облик, у ствари, представља клаузулу *extended reporting period*.¹⁷ Постоји и друга варијанта наведене клаузуле која се односи на ситуацију када се захтев за накнаду поднесе осигуранику и након истека уговора. То могу бити периоди од два или, чак, шест месеци од дана истека уговора о осигурању.¹⁸

Исто тако, постоји и клаузула *supplemental extended reporting period* која се односи на продужетак времена покрића након истека уговора о осигурању, што значи да, док траје период покрића, може се поднети захтев за накнаду. Код овог облика, период пријављивања штете је различит и креће се од једне године па надаље.¹⁹ Оно што, увек, може представљати проблем код мешовитих облика јесте комбинација разли-

17 М. Виршек, „Осигурање цивилне одговорности са посебним освртом на словеначко право и праксу осигурања“, *Ревиија за право осигурања* бр. 1-2/2008, 42.

18 *Ibidem*.

19 М. Виршек, 42-43.

читих елемената који се појављају у оквиру њих, односно, да ли ће се осигураним случајем сматрати сам штетни догађај или подношење захтева за накнаду. Други проблем се може везати за висину суме осигурања, која се, најчешће, везује за настанак осигураног случаја. Исто тако, може настати ситуација, када осигураник у току трајања покрића осигурања, замени осигуравача, када се може десити и одређена празнина када је у питању покриће,²⁰ у зависности од тога када је раскинут претходни уговор о осигурању, када је дошло до закључења новог уговора, који период ће покривати нови уговор, да ли је дошло до преузимања уговора о осигурању, односно, преноса, итд. У сваком случају, свако ограничење времена у коме се може поднети захтев за накнаду користи осигуравачу. Иначе, *claim's made* клаузула се назива и начело пријаве захтева за накнаду од стране трећег оштећеног лица.

Са друге стране, постоји и клаузула *loss occurence*, која се односи на чињеницу да ће осигурани случај постојати, ако се штета десила за време трајања уговора о осигурању, без обзира да ли је и када поднесен захтев за накнаду, односно, тај захтев може бити поднесен и након истека уговора.²¹

Да би *claim's made* клаузула могла да буде део уговора о осигурању, односно, општх услова, потребно је, пре свега, да буде регулисана прописима. Исто тако, код ове клаузуле је веома битно дефинисање осигураног случаја. Морамо имати на уму да се осигурани случај може везати за неколико момената, као што су моменат када је извршена штетна радња, моменат настанка штете, моменат када је осигуравач сазнао за настанак штете, моменат подношења захтева за накнаду од стране оштећеног, итд.

Иначе, *claim's made* клаузула је карактеристична за англосаксонско право и праксу и та клаузула је део уговора различитих врста осигурања од одговорности, а нарочито професионалне одговорности. Ова клаузула добија на значају и у другим правним системима. Главни разлог за присутност ове клаузуле је лакша процена ризика од стране осигуравача, обзиром да помоћу ње одређују престанак сопствене обавезе по уговору. То је посебно битно код осигурања од одговорности, имајући у виду захтев за накнаду штете који се може поднети по осигураном слу-

20 М. Виршек, 43.

21 М. Ђурковић, *Claim's made* клаузула, 31.10.2017., <http://www.osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?18687>, 02.04.2018.

чају из ове врсте осигурања и након дужег времена, иако се сама штета (штетна радња) догодила за време трајања уговора.²² Међутим, ова клаузула је изазвала пажњу и у италијанској судској пракси.

III *Claim's made* клаузула у италијанској судској пракси

У италијанској пракси, а у вези примене члана 1917. Грађанског законика, који није предвиђао *claim's made* клаузулу, судови су, супротно, прихватили принцип разликовања ове клаузуле на потпуне (чисте) и непотпуне. Тако, чисте клаузуле су покривале штете за које су захтеви поднесени у периоду важности уговора, без обзира на то када се догодио штетни догађај. Тиме се, у ствари, уводи нови модел осигурања који је другачији у односу на дотадашње регулисање осигурања од одговорности, а то је тзв. осигурање за „преузету“ одговорност. Уколико имамо, тзв. непотпуну *claim's made* клаузулу, онда она пружа покриће осигурања за договорен период покрића осигурања, кад се она не односи на штетне догађаје унутар трајања уговора о осигурању.²³ Значи, у италијанској пракси је *claim's made* клаузула, на неки начин, прихваћена. Наиме, она се сматрала отежавајућом околности за осигураника, а уговарач осигурања је, због тога, морао два пута да потпише полису. Због тога се *claim's made* клаузула сматра специфичном клаузулом и њена допуштеност мора да се оцењује по сваком предмету, односно, осигураном случају, а што зависи и од врсте професионалне одговорности која се осигурава (ако се ради о тој врсти осигурања). Проблем је у томе што та клаузула ограничава одговорност осигуравача. Међутим, они који ову клаузулу сматрају допуштеном, сматрају да та клаузула, као и остале клаузуле које се односе на временско ограничење ризика нису отежавајуће за осигураника, јер се не односе на ограничавање одговорности осигуравача, већ ограничење ризика. Значи, *claim's made* клаузула уопште не доводи до непотпуног или делимичног извршења обавезе од стране осигуравача. У одређеним случајевима, ова клаузула може омогућити признавање захтева за накнаду штете који су поднети за време трајања уговора, а који се односе на штетне догађаје настале пре почетка важења уговора, а за које осигураник није знао.²⁴ Поменућемо одлуку Врховног суда Италије број 2872 од 13.02.2015.године којом је потврђена већ прихваћена судска пракса, по

22 М. Ђурковић, *Claim's made* клаузула.

23 S. Landini, „The Worthiness of Claims Made Clauses in Liability Insurance Contracts“, *The Italian Law Journal*, vol. 02, no. 02, 2016, 511.

24 М. Ђурковић, *Claim's made* клаузула.

којој је *claim's made* клаузула у уговорима о осигурању од одговорности важећа. *Claim's made* клаузула се не може сматрати рестриктивном клаузулом, јер она не дефинише ограничење одговорности осигуравача, већ дефинише обим покрића, одређујући који захтеви за накнаду штете треба да буду исплаћени. А одлука Апелационог суда у Риму бр. 312 од 18. 01. 2012. године се односи на једну празнину у вези које Врховни суд Италије није одлучивао. Наиме, ако би се утврдило да је *claim's made* клаузула неважећа, онда би та чињеница имала дејство на цео уговор о осигурању и тада би осигураник могао да тражи плаћену премију назад, али не би било обештећења, ако би се догодио осигурани случај. Ако се споразум о *claim's made* клаузули не постигне између уговорних страна, тада уговор не би могао да буде валидан у складу са чланом 1419 Грађанског законика, јер се онда не би могло прихватити да је осигуравач преузео ризик, ако би био предвиђен исти износ премије. Самим тим би се сматрало да је у уговору прихваћена клаузула *loss occurrence*. Разлог томе је што је премија осигурања пропорционална предвиђеној *claim's made* клаузули која одређује обим обавезе осигуравача у одређеном временском периоду, што значи да, супротно, она не би била пропорционална клаузули *loss occurrence*. Тада би та премија морала да узме и већи период у којем би оштећено лице могло да постави захтев за накнаду штете.²⁵ Закључак који се намеће из наведених одлука односи се на обавезно уговарање *claim's made* клаузуле, односно, на обавезан пристанак обе уговорне стране на примену исте, када ће она бити важећа, као и на утицај прихватања *claim's made* или *loss occurrence* клаузула на износ премије. Одређивање временског периода у коме ће осигуравач бити у обавези да исплати штету ће директно утицати и на предвиђање износа премије. Са друге стране *loss occurrence* клаузула ће довести и до одређивања веће премије обзиром да је период у коме ће осигуравач бити у обавези дужи.

IV *Claim's made* клаузула у законодавству Србије

Напред смо рекли да ЗОО одређује да ће код осигурања од одговорности, осигурани случај постојати, ако оштећено лице поднесе захтев за накнаду. То значи, да ако оштећено лице не поднесе тај захтев, осигурани случај неће ни постојати. ЗОО, самим тим, не дефинише осигурани случај код ове врсте осигурања, јер не одређује када тај догађај настаје.

25 G. Bartolini, G. C. Sessa, Claim's made clause, <https://s3.amazonaws.com/documents.lexology.com/eec1ce1a-57d0-4062-9b60-2b044965a322.pdf>, 06.04.2018.

Осим тога, осигурани случај се везује само за подношење захтева за накнаду осигуравачу, а не и осигуранику. Значи, ЗОО не предвиђа *claim's made* клаузулу.

Са друге стране, ГЗ јасно предвиђа *claim's made* клаузулу код осигурања од одговорности.²⁶ Наиме, ГЗ одређује да се уговором може предвидети да осигурани случај наступи у моменту подношења захтева за накнаду штете од стране оштећеног лица, ако је штетни догађај настао у време трајања уговора и када је први захтев за накнаду поднесен осигуранику као одговорном лицу или његовом осигуравачу између првог дана када покриће осигурања заснива дејство и истека додатног рока од дана престанка уговора о осигурању. У ГЗ су предложене алтернативе када је у питању додатни рок за подношење овог захтева, који не може бити краћи од 3, 5 или 10 година, што, наравно, везујемо, за споразум странака кад је у питању предвиђање *claim's made* клаузуле. Осим тога, ГЗ предвиђа да висина покрића не може бити мања од покрића које је захтевано у години која претходи датуму престанка уговора. Исто тако, ГЗ одређује да посебним законом могу бити предвиђени услови дужег рока за подношење захтева за накнаду, као и већег додатног покрића за поједине врсте осигурања. У одредби ГЗ се не наводи којих осигурања, а требало је, без обзира што се одредба налази у одељку који је посвећен осигурању од одговорности, да у члану наведе да се ради само о појединим врстама осигурања од одговорности. Наравно, ГЗ предвиђа да осигуравач неће накнадити штету, ако се утврди да је осигураник знао за постојање штетног догађаја у време закључења уговора. Ако истекне уговорени додатни рок за подношење захтева за накнаду штете, а исти не буде поднесен, право на његово подношење престаје и осигуравач се ослобађа обавезе по том штетном догађају.

Одредба ГЗ о везивању осигураног случаја за моменат подношења захтева за накнаду заслужује неколико примедби. Пре свега, услов да ће моћи да се поднесе захтев за накнаду у додатном року уз испуњење два услова није јасно одређен. Наравно, осигурани случај ће постојати ако је штетни догађај настао за време трајања уговора. Но, није јасно дефинисан други услов који се односи на подношење првог захтева. Наиме, требало је навести у одредби да ће ово право постојати, ако је поднесен захтев осигуранику или осигуравачу у периоду од почетка дејства уговора о осигурању (то је и почетак дејства покрића осигурања) и истека додатног рока. Није требало наводити од дана „престанка уговора о осигурању“,

26 Члан 1460 ГЗ.

имајући у виду да је само предвиђање додатног рока везано за период који почиње након престанка трајања уговора о осигурању. Друго, код уговореног додатног рока су дате алтернативе, када је у питању трајање тог рока. Није речено да ли се ради о избору једне од три солуције, које ће бити прихваћене у коначном тексту или се ради о три рока које стоје на располагању уговарачима, односно, које могу бити дефинисане и у општим условима осигурања. Исто тако, у ГЗ се наводи да се могу законом (ми би додали посебним, како би било јасније да се ради о другом закону, а не о ГЗ) предвидети услови за предвиђање додатног рока за подношење захтева за накнаду, као и веће додатно покриће. Овде је у ГЗ показана недоследност. Наиме, предвиђање *claim's made* клаузуле је дефинисано у уговору и ГЗ је јасан по питању да се осигуравач и уговарач осигурања договарају о томе. Да ли би посебни закон који би регулисао једну од врста осигурања од одговорности требало да дефинише те услове или би требало да то препусти уговарачима, односно, општим условима који би требало да дефинишу те услове. Осим тога, у том делу одредбе се наводи да странке у уговору могу предвидети и веће додатно покриће. Сматрамо да додатно покриће треба да прати и плаћање веће премије осигурања, па је то требало навести.

Можемо закључити да у нашем законодавству (ЗОО) није допуштена *claim's made* клаузула. Но, ГЗ предвиђа ову клаузулу, али уз одређене недоумице, које би требале бити решене, пре свега, општим условима осигурања. У сваком случају, ако није другачије уговорено, обавеза осигуравача настаје у тренутку настанка штетног догађаја, а везивање осигураног случаја за подношење захтева за накнаду, мора се посебно уговорити, што значи да постоји значајно одступање од ЗОО у овој области.

V *Claim's made* клаузула и питање застарелости у законодавству Србије

Истаћи ћемо још и питање застарелости код подношења захтева за накнаду код осигурања од одговорности. Говорећи о недопуштености *claim's made* клаузуле по ЗОО, морамо истаћи одредбу члана 380, која регулише случај, кад оштећено лице захтева накнаду од осигураника, тј., кад добије накнаду штете од њега. По тој одредби, застарелост за подношење захтева за накнаду штете од стране осигураника према осигуравачу почиње да тече од дана, када је оштећено лице захтевало судским путем накнаду од осигураника, односно, од дана кад му је осигураник платио

штету. Исти члан 300 регулише да непосредан захтева оштећеног лица према осигуравачу застарева за исто време за које застарева његов захтев према осигуранику који је одговоран за штету.²⁷ ГЗ одређује да ће застарелост подношења захтева осигураника према осигуравачу почети да тече од дана, кад је осигураник накнадио штету оштећеном лицу на основу пресуде или вансудског поравнања.²⁸ Што се тиче подношења непосредног захтева за накнаду (директне тужбе), право оштећеног на подношење истог против осигуравача, застарева за исто време, за које застарева подношење тог захтева према осигуранику који је одговоран за настапак штете.²⁹ Ни 300, као ни ГЗ нису предвидели посебна правила за специфичности везаних за настанак осигураног случаја код осигурања од одговорности.

VI Оправданост примене *claim's made* клаузуле

Прво питање које се поставља код примене *claim's made* клаузуле, јесте коме она иде у прилог од странака. Чињеница је да она, највише, иде у прилог осигуравачу који је обавезан, само, ако му се оштећено лице обрати са захтевом у одређеном временском периоду. Са друге стране, осигураник је заштићен, самим тим, што је закључио ову врсту уговора о осигурању. Ова клаузула најмање користи оштећеном лицу који мора, да би штету наплатио, поднети захтев за накнаду у тачно одређеном периоду.

Друго питање се односи на могућност осигуравача да отклони штету ослањајући се на ову клаузулу која одређује ограничење рока за откривање и пријаву штете.³⁰ Код осигурања имовине, осигурани случај је само физичко оштећење или губитак предмета осигурања. Али, код осигурања од одговорности, осигурани случај се односи на оно што је у уговору о осигурању одређено као штетни догађај код ове врсте осигурања. Странке могу уговором дефинисати осигурани случај, као и штету, по својој слободној вољи. Исто тако, оне могу споразумно одредити када настаје право осигураника на штету из осигурања.³¹ Схватање да се настапак осигураног случаја везује за подношење захтева за накнаду од стра-

27 Члан 380, ст. 4 и 5 300.

28 Члан 1500 ГЗ.

29 Члан 1501 ГЗ.

30 А. В. Падован, „Клаузула типа „*claim's made*“ у уговору о осигурању одговорности бродоуправљача по хрватском праву“, *Зборник радова „Дани хрватског осигурања*, 2014, 60.

31 А. В. Падован, 62.

не оштећеног лица објашњава и *claim's made* клаузулу и, једним делом, природу осигурања од одговорности. По том схватању, осигурани случај не настаје из штетног догађаја или штете, већ из права оштећеног лица да поднесе захтев за накнаду штете. Уопште, оштећено лице има право да поднесе захтев за накнаду, али од њега зависи да ли ће то и учинити. Коришћење тог права активира обавезу осигуравача, иако то право може утицати и на смањење имовине осигураника. По овом схватању, осигурани ризик се реализује чим се оштећено лице позове на одговорност осигураника, без обзира да ли захтев за накнаду има основ или не.³²

Треће питање се односи на дефинисање примене *claim's made* клаузуле у односу на могућност подношења захтева за накнаду. Ако је период између штетног догађаја и подношења захтева за накнаду штете велики, погоднија је за примену *claim's made* клаузула. У супротном, боље је применити клаузулу *loss occurence*³³. Но, кад говоримо о исплати штете трећем лицу, осигуравач ће је исплатити, ако се осигурани случај догодио за време трајања уговора о осигурању, али, увек, морамо имати у виду и оно што уговор о осигурању одговорности предвиђа.³⁴

* * *

Већ смо рекли да, код осигурања од одговорности, морамо разликовати професионалну одговорност. Уосталом, то чини и ГЗ. Да ли дефинисањем два облика одговорности, у ствари, везујемо примену *claim's made* клаузуле за осигурање професионалне одговорности. У пракси се уговара *claim's made* клаузула код осигурања одговорности директора и службеника, одговорности медицинског особља, одговорности код пружања правне помоћи (осигурање правне заштите), одговорности везане за запошљавање, одговорности у вези коришћења интернета, одговорност код коришћења производа, итд³⁵.

VII Закључак

Осигурани случај се код осигурања од одговорности може везати за два момента - наступање штетног догађаја или подношење захтева за накнаду од стране оштећеног. Да ли ће у уговору о осигурању бити одре-

32 А. В. Падован, 61

33 S. Landini, 510.

34 S. Landini, 511.

35 D. M. Minkoff, „Practical Issues In Enforcement of Claims-Made Policies: Timing is Everything, Claims Made and Professional Liability Insurance Coverage“, *Pennsylvania Bar Institute* 2014, 5.

ђен један или други моменат, зависи од уговорних страна, што доводи оштећеног у незавидан положај, имајући у виду да он није уговорна страна. ЗОО није дефинисао осигурани случај код ове врсте осигурања на наведени начин, али то чини ГЗ, чиме уводи у законодавство *claim's made* клаузулу.

Примена *claim's made* клаузуле, као и других клаузула, које, у ствари, представљају модификације наведене клаузуле, захтевају другачији приступ регулисању ове области. Више могућности у дефинисању права и обавеза оштећеног, обавеза осигураваача, као и обавеза осигураника, доводе до закључка да би општи услови осигурања од одговорности требало да дефинишу више приступа у дефинисању осигураног случаја, а на сам избор једне од клаузула, које смо поменули напред, утицали би елементи као што су врста одговорности која се осигурава, период покрића, додатни период покрића, износ премије, износ суме осигурања, итд. У сваком случају, поставља се питање заштите интереса оштећеног лица и његовог односа према осигуранику, ако, са друге стране, имамо ограничење обавезе осигураваача, дефинисањем једне од клаузула о ограничењу обавезе. У вези са тим, говоримо и о застарелости, што значи да би, имајући у виду примену *claim's made* клаузуле, законодавац морао да одреди и другачија правила у том случају. Почетак застарелости треба да буде веома одређен, конкретан и изванредан да би без сумње имао утицај на дефинисање осигураног случаја.³⁶

Примена *claim's made* клаузуле ће изазвати доста недоумица и кад је у питању њено регулисање и кад је у питању њена примена у пракси. Међутим, *claim's made* клаузула омогућава осигураваачима да боље процене ризик, односно, омогућава и реалнију процену премије. Код неких облика ове клаузуле, избегава се тзв. већи период покрића осигурања, имајући у виду моменат подношења захтева за накнаду штете.³⁷ *Claim's made* клаузула доводи и до смањења спорова који се покрећу, управо, због кашњења у подношењу захтева за накнаду штете, а што може бити штетно по осигураваача.³⁸

36 Ch. S. Chrissanthis, 19-20.

37 D. M. Minkoff, 6

38 D. M. Minkoff, 7

Prof. Vladimir ČOLOVIĆ, Ph.D
Principal Research Fellow
Institute of Comparative Law, Belgrade

TIME LIMITATION OF THE INSURER'S OBLIGATION

- application of the claim's made clause in the liability insurance -

Summary

In the case of liability insurance, the insured event arises, when the injured person submits a claim for compensation under the provisions of the Act on Obligations of the Republic of Serbia. However, in the Pre-Draft of the Civil Code of Serbia, the insured event of liability insurance is defined in two ways, as the moment of occurrence of a harmful event and as the moment of submit of a claim for compensation. The parties in the insurance contract will determine the moment of occurrence of the insured event. In this regard, the question of applying the claim's made clause in our legislation and practice is raised, bearing in mind that liability insurance is specific and that the injured party is not a party in the insurance contract. Whether the application of the claim's made clause is justified and whether it can be applied in the same way to all types of liability insurance is the fundamental issue that arises in this article. In addition, the author analyzes the solution of the Pre-Draft of the Civil Code of Serbia on the application of this clause and highlights certain doubts that arise in the provisions of this act.

Keywords: *liability insurance, insurer, insured, injured party, claim's made clause, loss occurrence clause.*